

עבודת האבלות על חורבן בית המקדש

בשבעה עשר בתמוז מתחילה תקופת האבלות של שלשת השבועות, והעבודה שלנו היא אבלות על בית המקדש ועל הגלות, והציפיה לגאולה.

עבודה זו מצד אחד דורשת דרגה רוחנית, להרגיש באמת את צער החורבן והשכינה. אמנם מצד שני כל אחד נשאל בשמים "צפית לישועה" (שבת לא, א), משמע שכל אחד שייך לעבודה זו.

אם כן מהי הדרך שלנו בעבודה זו?

תכלית האדם לתקן העולמות בקיום המצוות

הואיל ובית המקדש היה מקום השראת השכינה בתוכנו, והחורבן הוא סילוק השכינה מתוכנו, עלינו לבדוק ולראות היכן יש השראת השכינה וסילוקה בחיים שלנו, ובזה נתחבר למושגים אלו.

והנה טבע האדם שהוא אוהב דברים גשמיים והנאות העולם, ולזה הוא מתחבר ומתקשר. לעומת זאת, קיום המצוות נעשה בתור מילוי חובותיו, אבל אין זה מהותו כלל. וזו טעות גדולה.

הנפש החיים (שער א) מתאר מהי נשמה ומה הן המצוות. הוא מסביר שהאדם הוא בריאה נפלאה שנוצרה בצלם אלוקים כדי לקיים את המצוות. פירוש צלם אלוקים היינו שכל כוח שקיים ביקום נמצא בתוכו. יש בו את הכוח של הרים וגבעות, ימים ונהרות, עד המלאך גבריאל. כי האדם הוא המרכבה לכבוד השם בעולם וזו מטרת יצירתו, ועל כן תפקידו לתקן את כל היקום ואף את עולם המלאכים, ואין אפשרות לאדם לעשות תיקון זה אלא באמצעות קיום המצוות.

הגמרא (ע"ז יז, א) מספרת על רבי אלעזר בן דורדיא שהיה שקוע כל כך עמוק בעולם התאוה, עד שאם היה מתנתק מתאוותיו היה מת. וברגע של התעוררות, כשבקש לעשות תשובה התחנן להרים ולגבעות, לשמים ולארץ, לחמה וללבנה - "בקשו עלי רחמים!" והם השיבו שאין הדבר תלוי אלא בו.

הסיבה שביקש רחמים מהשמים והארץ שיעזרו לו, הוא משום שכל תיקון העולם תלוי במעשי האדם וממילא הם גם בעלי דברים לבקש עליו.

והנה אף שהמצוות מתקנות את העולם, גם המצוות עצמן צריכות מקום ורקע לקיימן. והמקום האמיתי של קיום המצוות הוא ארץ ישראל ובית המקדש. וכיום שחסר לנו מקום, אנו מבקשים משמים וארץ לבקש עלינו רחמים.

בחורבן בית המקדש נעשינו גשמיים יותר

בית המקדש היה מקום התגלות השכינה בעולם, כפי שהתבטא בניסים שנעשו שם לגילוי כבוד השם בעולם.

בית המקדש עצמו הכריז שעבודת ה' בלבד היא מציאות העולם והדבר החשוב שבו. על ידי בית המקדש התחבר כל אחד מעם ישראל אל מציאותו בתור מקיימי מצוות במהותם.

ומשחרב בית המקדש אבדנו מדרגה זו ואנחנו מזדהים יותר ויותר עם גשמיות. נהיינו "אוכלי פיצה", המקיימים את המצוות כמילוי חוב בעלמא ולא כמטרה ותפקיד. אדם החי בגשמיות הוא בגדר גוף, שכל מהותו היא גשמיות.

עבודתנו לקיים המצוות מתוך מהותנו הפנימית

רק מי שחי למען המטרה האמיתית שהיא קיום המצוות, הרי זה עומק מהותו וזה נעשה אצלו באופן טבעי, לא רק כמילוי חובותיו. וזו העבודה שלנו, להזדהות עם המצוות ולעשות אותן מתוך עצמנו, מעומק ליבנו, וכמו שכתב המסילת ישרים (פ"ט"ז) שלא יקיים אדם את המצוות כדי לקבל שכר בעולם הבא, אלא בגלל שזהו רצונו הפנימי לעבוד את השם.

ולדוגמא, אם יבקש חבר מאיתנו איזה חסד ונענה לו "הריני עוזר לכם לשם שמים", הרי זה בזיון לחבירו. אלא מה שצריך הוא שיעשה מצוה זו מתוך עצמו, כי אכפת לו מחברו. וכן בכל המצוות צריך לקיים אותם בגלל שזו מציאות האדם, ולא רק מילוי חובותיו.

כשמעון בן שטח החזיר יהלום לישמעאלי ששכח אותו על חמורו, אמר עליו הישמעאלי "ברוך אלהי שמעון בן שטח" (ירושלמי ב"מ פ"ב ה"ה). שואל רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל (דעת חכמה ומוסר ח"ב מאמר פו), למה בירך את אלקי שמעון בן שטח ולא את שמעון בן שטח בעצמו? ומתרץ כי גם הוא מבין שמעשה כזה שלא לקחת את הרכוש לעצמו, אינו מתאים אלא למי שמורא אלוקיו עליו.

